

Antonio Gómez Ortíz

Catedràtic de Geografia Física de la
Universitat de Barcelona

EL DR. SALVADOR LLOBET: MESTRE I INVESTIGADOR

63

Des del meu particular punt de vista, el doctor Salvador Llobet i Reverter és una d'aquestes persones que deixen una profunda empremta encara que ja no sigui entre nosaltres. En el seu cas, i sense por a equivocar-me, va deixar una grata empremta. Ara fa poc més d'un any que marxà però, malgrat això, el seu record romandrà ferm entre nosaltres. S'ha escrit molt de la seva personalitat ja que va ser una persona polifacètica, incansablement treballadora i sempre disposada a donar la mà⁽¹⁾. Diuen que tenia un caràcter adust. Potser, aparentment, això fos cert, però darrera d'això, hi havia l'home cabal, d'exquisida sensibilitat i extremada senzillesa. Per sobre de tot el preocupaven les persones, amb les quals compartia penes i alegries. Durant els vint-i-dos anys que el vaig conèixer puc donar fe que les portes de casa seva sempre foren obertes per ajudar tothom. Estima apassionadament la seva ciutat, Granollers, que així ho va entendre en nomenar-lo fill predilecte. També estima Catalunya i tant a l'una com a l'altra va saber servir-les durant la seva dilatada vida. Ho va fer des del seu lloc de treball, calladament, però amb constància i eficàcia. Un home d'aquestes virtuts era lògic que deixés una empremta indeleble.

Per aquesta raó, comprendreu que glossar la seva figura des de la revista del Museu de Granollers, institució a què tant de temps i esforç va dedicar, no és gens fàcil. Tot i així, vull ressaltar de Salvador Llobet la seva faceta d'home de ciència i, per això, em referiré al seu mestratge i a la seva labor investigadora, aspectes indissociables en l'àmbit universitari. Permeteu-me que ho faci des l'òptica del deixeble, del deixeble que recorda el professor amb respecte i estimació, però també amb agraïment per tot el que en va aprendre. Així ho desitjo perquè sempre he considerat Salvador Llobet com el meu mestre. De la seva mà i al seu costat, he après molt al llarg dels anys. Primer, a les aules, a llegir la geografia de Catalunya. Després, al camp, a interpretar i investigar els paisatges de les nostres estimades terres. Sota la seva direcció vaig fer la meua tesi de llicenciatura i també el doctorat. M'hi va unir l'estreta relació que, a partir d'un determinat moment, s'estableix entre mestre i alumne.

A Salvador Llobet, el vaig conèixer el 1969 i amb ell vaig treballar fins als primers mesos de 1991, data en què morí. He de confessar que aquests darrers vint anys han estat apassionants, sobretot en el camp de la investigació geogràfica. Proba-

blement, per a ell foren els més fructífers de la seva trajectòria en l'àmbit de la geografia física ja que va demostrar ser un excel·lent quaternarista preocupat per l'evolució de les formes del relleu i els paisatges.

Quan vaig conèixer Salvador Llobet, a les aules de la Facultat de Lletres de la Universitat de Barcelona, ja era una persona que gaudia de prestigi i respecte en la comunitat científica. Per les seves classes ja havien passat personalitats molt rellevants de la cultura catalana: historiadors, arqueòlegs, antropòlegs, sociòlegs, filòsofs, artistes, però, sobretot, geògrafs. La seva particular manera de transmetre coneixements despertava sempre l'interès de l'alumnat. I era lògic perquè Salvador Llobet vivia la seva ciència i la transmetia no sols amb el rigor i la precisió que s'exigeix a tot professor universitari, sinó que, a més, ho feia amb il·lusió i entusiasme. Resultava molt difícil no contagiar-se de la seva eufòria, en especial quan explicava fora de l'aula, puix que Salvador Llobet era més professor de camp que de gabinet. Preferia la realitat tangible a les definicions metodològiques o les formulacions teòriques.

Aquesta forma de conrear la ciència geogràfica proporcionà a Salvador Llobet una gran experiència de terreny, fins al punt que les observacions i les explicacions que feia al camp resultaven sempre modèliques, sobretot per la finor i la precisió de les anàlisis i per la capacitat d'interrelació dels fets. Així succeïa, per exemple, quan mostrava les terrasses fluvials del Ter, quan descrivia les cubetes de sobreexcavació glacial de Pessons o Tristaina, quan explicava el significat econòmic de les feixes a guaret d'algunes muntanyes del Berguedà, quan analitzava les pastures de la Calma, quan descobria el valor biogeogràfic de qualsevol fageda del Cabrerès o quan ens alertava del perill potencial que suposaven certes accions antròpiques en l'equilibri ecològic d'alguns indrets de la Costa Brava. Llavors no tan sols preocupava a Llobet la gènesi del fenomen observat sinó que, a més, li interessava ressaltar-ne el seu significat en l'entorn. El seu objectiu final era fer notar les estructures i les interrelacions que defineixen els paisatges. És a dir, Salvador Llobet sempre es mostrà apassionat per la seva professió. En aquest

(1) Interessants aspectes de la personalitat i la vida de Salvador Llobet són recollits en l'opuscle *Salvador Llobet. Fill Predilecte*, editat per l'Ajuntament de Granollers el 1989. També en *Treballs de la Societat Catalana de Geografia 30*, Societat Catalana de Geografia, 1991. Igualment en el número 3 de *LAURO. Revista del Museu de Granollers, Museu de Granollers*, 1992.

sentit, a les classes de doctorat solia dir-nos sovint, i amb aquella natural franquesa que el caracteritzava, que en la seva vida tenia dos amors: la seva esposa i la geografia. També més d'una vegada afegia: "A més a més, fixeu-vos si em sento còmode i feliç, que no tan sols faig el que més m'omple sinó que, fins i tot, em paguen". I així era.

Salvador Llobet és, potser, una de les persones que més profunda empremta han deixat en el grup de geògrafs de Barcelona. El seu tarannà, la manera de fer, l'exigència i el rigor en el treball i la total dedicació a la geografia, són, segons el meu parer, les característiques que millor el defineixen. Durant la seva estada al "Consejo Superior de Investigaciones Científicas", fins al 1965 i des de llavors i fins a la seva jubilació el 1978, al Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, mostrà una especial preocupació per dues línies d'investigació diferenciades. Més ben dit, conreà la geografia, encara que des de perspectives distintes⁽²⁾.

En una primera època se'ns mostra com un excel·lent geògraf humà, preocupat, especialment, per les qüestions agràries i per la planificació urbana. En una segona època, a partir dels anys seixanta i fins a la seva mort, manté una particular inclinació per l'estudi dinàmic del medi biofísic i, en concret, pels processos de formació del relleu. En aquest sentit, Salvador Llobet potser sigui el darrer autodidacta d'aquella generació de geògrafs catalans que, a partir dels anys quaranta, s'esforçaren a elaborar i donar a conèixer una Geografia nova, més preocupada per l'elaboració d'esquemes explicatius dels fets geogràfics que per la seva descripció.

El 1943 presenta la seva tesi doctoral a Madrid, amb un estudi modèlic sobre el Montseny influït pel corrent regionalista francès (*El medio y la vida en el Montseny*). Anys més tard, el 1947 i amb idèntics esquemes metodològics, publica una altra monografia, en aquest cas sobre Andorra (*El medio y la vida en Andorra*). En ambdós estudis, pioners en la seva classe i en l'àmbit de la universitat espanyola, harmonitzà amb esplèndida mestria la complexitat del territori en mostrar el significat geogràfic del component biofísic, humà i econòmic.

Probablement, en part pel seu arrelament familiar

al camp i també per influència de Pierre Deffontaines i Pau Vila, Salvador Llobet encaminà els estudis més fecunds de la seva primera etapa cap a qüestions de geografia humana i, molt especialment, a temes agraris de Catalunya. Referent a això, entre 1942 i 1970, investiga i escriu sobre economia rural, indústria i poblament. En aquest sentit, s'haurien de destacar els diferents articles apareguts a la revista "Estudios Geográficos", del "Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)", les comunicacions presentades a congressos d'àmbit internacional i els distints capítols de l'obra col·lectiva *Geografia de Catalunya*, dirigida per Lluís Solé i Sabarís i de la qual forma part del Consell de Redacció al costat de Josep Iglésias i Joan Vilà.

Amb l'arribada de Salvador Llobet a la Universitat de Barcelona, arran de la creació del Departament de Geografia, l'any 1967, la seva preocupació científica tendeix a declinar-se cap a la geografia física, amb la qual cosa s'inicia la segona etapa de la seva trajectòria universitària. De totes maneres, sempre li degué atraure el vessant naturalista de la nostra ciència, presumiblement per influència de Lluís Solé i Sabarís i de Noel Llopis i Lladó, amb qui unia una sincera amistat. El cert és que ja en les seves monografies del Montseny i d'Andorra, els capítols dedicats al marc natural mantenen un rigor i una precisió molt ajustats en què introdueix novetats de gran vàlua, com succeeix amb els mapes de vegetació a escala 1/50000, o les observacions que fa sobre els mantells d'erosió periglacial de la Rabassa, a Andorra.

L'aportació més destacada de Salvador Llobet en la investigació de la geografia física fou, sens dubte, en geomorfologia i, molt concretament, en l'estudi del Quaternari. En aquest sentit el va atraure la temàtica derivada dels freds pliocènic, és a dir, la morfologia glacial i, sobretot, la periglacial. També va dedicar notables esforços a l'estudi dels dipòsits al·luvials, entrant el seu interès en les terrasses del Ter. Aquesta inclinació per la reconstrucció paleogeogràfica del relleu el portà, ja des dels anys cinquanta, a entrar en contacte amb prestigiosos investigadors, especialment de l'escola francesa, molts dels quals, i per desig exprés de Llobet, van fer cursos de perfeccionament a les aules de la Universitat de Barcelona. Entre ells caldria destacar André Cailleux, Pierre Barrère, Louis E. Hamelin, Jean Tricart, François Taillefer, Jean Dresch, Leon Sèrve i Gerard Soutadé.

(2) Una recopilació dels treballs de Salvador Llobet es troba a CASASSAS I SIMÓ, L. (1991). "Aproximació a l'estudi de la bibliografia de Salvador Llobet". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* 30. Societat Catalana de Geografia, 1991, pàg. 63-78.

Tal com hem esmentat anteriorment, la contribució més rellevant de Salvador Llobet en l'estudi del Quaternari fou en el capítol referent a la morfogènesi periglacial. En aquest sentit cal ressaltar que va ser un dels primers investigadors de la universitat espanyola a demostrar l'interès del tema, especialment pel que fa al significat que els processos morfogènics derivats dels períodes freds plistocens tenen en la interpretació geomorfològica de les vessants de certes cadenes muntanyoses⁽³⁾. Potser el més notori de l'aportació de Salvador Llobet en aquest àmbit de la ciència, fou que sempre va fugir de la compartimentació del fet estudiat.

Com a excel·lent geògraf interpretà la morfogènesi periglacial com un sistema morfoclimàtic que introdueix canvis en el paisatge, en el conjunt del paisatge. I ho va concretar amb total claredat en la seva muntanya, en el Montseny. Sobre això, va posar en evidència que una bona part dels modelatges de vessant, pel que fa a formes erosives i deposicionals, deuen el seu origen a processos associats al gel, a la neu i a les aigües de fusió. Així, destacà l'existència de nínxols de nivació amb arcs frontals en les parts més elevades del massís i espessos paquets d'erosió de tipus "groize" i "grèze", que tant d'interès tenen en la localització de l'agricultura, en els trams mitjans i baixos dels vessants.

La producció científica en el camp disciplinar de la dinàmica periglacial, la majoria en forma d'articles, ponències i comunicacions, i, fins i tot conferències, com la que pronuncià en el Museu de Granollers mateix el desembre de 1990, arran de la reedició en català del seu llibre sobre el Montseny, fou molt nombrosa. La temàtica periglacial apassionava Salvador Llobet i bona prova d'això és que, fins als darrers dies de la seva vida, va mantenir un especial interès pel seu estudi com ho demostra el fet que encara avui hi ha treballs seus, alguns d'ells en col·laboració, en procés de publicació.

Les àrees geogràfiques on Salvador Llobet centrà els seus estudis sobre morfogènesi periglacial foren, fonamentalment, les muntanyes catalanes (Montseny i Prepirineu del Ripollès), encara que també dedicà esforços al coneixement del Pirineu andorrà i, darrerament, va anar tenint cada cop més interès per Sierra Nevada.

No hi ha dubte a afirmar que el magisteri i l'obra científica de Salvador Llobet a la Universitat de Barcelona, al Departament de Geografia, foren

Salvador Llobet i l'autor d'aquest article, o són Climent de Tuill, el juliol de 1984. (Foto de la família Llobet)

decisius, sobretot pel que fa a la consolidació de la geografia física. Conjuntament amb els doctors Joan Vilà, Maria de Bolós, Horacio Capel i Luí M. Albentosa, el doctor Salvador Llobet va significar un sòlid puntal quan, a partir de 1968-69, la nostra ciència adquireix el rang d'especialitat a la Facultat de Filosofia i Lletres⁽⁴⁾.

La trajectòria de Salvador Llobet per la Universitat de Barcelona ha estat sembrada d'èxits però també de sacrificis. En aquests casos, els que l'envoltaven en són també veritables protagonistes. I en el cas de la família Llobet així fou. Al costat de Salvador Llobet, a l'ombra, sempre hi hagué una gran dona, la seva esposa Carmeta, com solia dir-li afectuosament. Callada, prudent i sol·licita en tot moment, ella millor que ningú ha de saber de les alegries però també dels sacrificis i les privacions. No consideraria just, en aquesta ocasió, oblidar-la.

Amb el seu mestratge, com assenyalava en paràgrafs anteriors, molts ens hem endinsat en el coneixement de la nostra ciència i, al seu costat, molts, també, hem iniciat l'apassionant tasca de la investigació. Els que hem tingut la fortuna de tenir-lo com a professor i després com a company i amic sabem de la seva qualitat humana, de la seva categoria científica i de la seva vàlua professional. Assolir el reconeixement científic i la càtedra universitària no li va haver de ser fàcil, sobretot quan per circumstàncies familiars va haver de partir de zero i fer-se a si mateix.

(3) Referent a això, vegeu GÓMEZ ORTIZ, A. "En recuerdo a Salvador Llobet". *Raïa*, 11, AEUQUA-SEG, pàg. 20-21. També, del mateix autor, "Salvador Llobet, geògraf físic". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* 27. Societat Catalana de Geografia, pàg. 73-74.

(4) El paper exercit per Salvador Llobet en la creació del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona podrà trobar-se a VILÀ i VALENTI, J. (1978-79). "Dedicatòria: Al Professor Salvador Llobet". *Revista de Geografia*, V. XXI-XIII, pàg. 5-7. Igualment i del mateix autor, "Un decenni de geografia a Catalunya (1945-1954)", *Aportacions en homenatge al geògraf Salvador Llobet*. Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, 1979, pàg. 203-211.